

Quim Monzó

Visat núm. 14
(octubre 2012)

Monzó crea històries fermes que, com la de «Guadalajara» de to familiar, *kitsch* i *mariatxi*, segueixen ressonant en el *jukebox* de la ment.

Els finals narratius limiten la imaginació, però un inici temptador ens permet considerar possibilitats que encara no s'han esdevingut. Probablement tots els lectors es podrien classificar, segons si prefereixen un «Oi que és preciós pensar-ho?» a un «Robert Cohn fou un cop campió de boxa dels pesos mitjans a Princeton» i un «Era el Raquel errant, que en el seu viatge de retrocés a la recerca dels seus fills desapareguts només va trobar un altre orfe» a un «Digueu-me Ismael». En «Els llibres», l'última de les catorze històries reunides a *Guadalajara* de Quim Monzó, un «lector apassionat» anònim compra uns quants llibres de cop però mai no s'atreveix a passar més enllà de les primeres pàgines de cap dels exemplars. «Quan el ventall de bifurcacions de la història es va reduint i el llibre comença a avorrir-lo, el tanca...» Els contes curts de Monzó són prou curts (aproximadament cinc pàgines cadascun), de manera que és probable que els lectors vulguin veure més enllà dels seus ressonants finals. «Els escriptors s'equivoquen», escriu, inequívocament, «quan desenvolupen els plantejaments inicials. No ho haurien de fer. Haurien de, sistemàticament, plantejar inicis i abandonar-los en el moment més suggerent.»

La referència al «ventall de bifurcacions» pot ser un eco, del tot conscient, de la famosa història de Jorge Luis Borges *El jardín de senderos que se bifurcan*, i les obres de Monzó, lacòniques i temptadores, tenen força en comú amb les *ficciones* del mestre argentí (exercicis conceptuals i concisos que ens endinsen en un laberint sense, desconfiant de les capacitats del lector, donar pistes d'on és la sortida). Cadascuna de les tres parts de «Estratègies» proveeix, però no esgota, una altra premissa: un examinand d'allò més aplicat decideix, per una vegada, suspendre un examen; un candidat a les eleccions considera regalar el seu vot al rival; un actor d'una obra que porta molts mesos representant-se anhela abandonar el paper que l'ha fet famós. En «La vida és tan curta», un home i una dona anònims, desconeguts l'un de l'altre, desenvolupen una intimitat temptadora mentre estan tancats dins d'un ascensor. Quan finalment els rescaten i tots dos estan a punt de marxar, la dona a l'ascensor i l'home fora al carrer, l'home recula i aconsegueix posar el peu dret entre les portes de l'ascensor just abans que es tanquin. La història acaba aquí, tot deixant el desenllaç a la imaginació del lector. En «La força centrípeta», un home descobreix, de sobte, que és incapaç d'abandonar el seu pis. És el mateix recurs narratiu utilitzat en *El ángel exterminador* (1962), però Monzó abandona el seu plantejament en el seu punt més apassionant, mentre que Luis Buñuel destina noranta-cinc minuts de la seva pel·lícula a desafiar la paciència del públic explicant detalladament allò que passa quan els convidats a un sopar es troben atrapats durant dies al menjador de casa l'amfitrió.

Nascut a Barcelona, Monzó és l'escriptor català contemporani que ha obtingut més reputació fora d'Espanya. El títol de *Guadalajara*, el seu cinquè llibre traduït a l'anglès, en una traducció excel·lent

de Peter Brush, sembla una entremaliadura, com el capritxós títol de la novel·la d'Arthur Phillips de l'any 2002 *Prague* (Praga), que, contra tota lògica, no se situa a Praga sinó a Budapest. Els contes d'aquest volum de Monzó no tenen cap connexió clara ni amb la Guadalajara d'Espanya ni amb la de Mèxic. La majoria se situen en ciutats anònimes que semblen capitals de província de *La dimensió desconeguda*. «Durant la guerra» podria tenir lloc en qualsevol lloc on és possible que hi hagi una tropa militar i els ciutadans inquietos troben una distracció temporal amb una pel·lícula d'Elvis Presley. No obstant això, l'emplaçament de «Gregor», conte en el qual un escarabat es lleva un matí i es veu transformat en un adolescent gras, podria ser la Praga de Franz Kafka. «A les portes de Troia» se situa a l'antiga Ilium, on els guerrers grecs, amagats a l'interior d'un cavall de fusta gegant, esperen els seus enemics en va per aconseguir dur-lo a l'interior de les portes de la ciutat. L'emplaçament de «Fam i set de justícia» és el bosc de Sherwood, bosc en el qual Robin Hood és tan eficaç en la tasca de robar els rics per donar als pobres que els papers s'acaben intercanviant. «Les llibertats helvètiques» té lloc a Suïssa, on Gualter, fill de Guillem Tell, intenta repetir la proesa aconseguida pel seu pare: disparar una fletxa a una poma situada sobre el cap del seu fill a vuitanta passes de distància. Com que es tracta d'una història amb el segell Monzó, acaba amb Gualter tensant el seu arc a punt de comprovar si pot disparar a la poma i no al seu fill.

Monzó s'apropia, dissimuladament, com a epígraf del seu llibre, d'un anunci banal de *Madame Bovary* (1856): «Ils commencèrent lentement, puis allèrent plus vite» («Van començar a poc a poc, després van anar més de pressa»). Tot i així, *Guadalajara* comença a tota màquina. El seu conte més memorable és el primer, «Vida familiar», el qual captura la perspectiva d'un nen petit que està neguitós per les seves obligacions amb la tradició familiar. L'Armand, de set anys, es troba perplex i pertorbat quan descobreix que, cada cop que un infant de la família compleix nou anys, li tallen el dit anular. No hi ha cap tipus d'explicació que justifiqui aquesta mutilació digital, però ha diferenciat la família de l'Armand durant moltes generacions. «Vida familiar» és una de les poques històries de Monzó en la qual els personatges tenen nom, i, tot i que els noms (Armand, Elisard, Gisela, Guitard) suggereixin una localització ibèrica, les ressonàncies de les paràboles són universals. Immediatament vénen al cap paral·lelismes amb circumcisions religioses, però els ritus d'escarificació, el tatuatge de tribals i l'embenat dels peus són altres procediments irracionals i grotescs la principal funció dels quals és la cohesió social. Quan un parent de l'Armand decideix no seguir amb la tradició de desmembrar els seus fills als nou anys, els llaços familiars es dissolen. El costum de tallar un dit havia col·locat la família a part, en una comunitat de sacrifici compartit. La versió irònica de Monzó convida el lector a considerar les maneres absurdes que té l'espècie humana de fraccionar-se ella mateixa. Mitjançant la ficcionalització de la ironia, Monzó crea històries fermes que, com la de «Guadalajara» de to familiar, *kitsch* i *mariatxi*, segueixen ressonant en el *jukebox* de la ment.

NOTA: Les traduccions dels fragments citats són de:

HEMINGWAY, Ernest. *El sol també s'aixeca* [*The Sun also rises*]. Traducció de Quim Monzó. Barcelona: Grijalbo, 1984. [fragments extrets de les pàgines 31 i 479]

MELVILLE, Herman. *Moby Dick*. Traducció de Maria Antònia Oliver. Barcelona: Edicions 62, 1984. [fragments extrets de les pàgines 11 i 277]

FLAUBERT, Gustave. *Madame Bovary*. Traducció de Lluís Maria Todó. Barcelona: Columna, 1992. [fragment extret de la pàgina 63]

Traducido por Anna Rosich